

וכיון שפירות הפקר הן, שמותר לכל אדם ליטלן, הרי הן פטורות מן המעשר, כדין כל הפקר⁽³⁶⁾.

ודין זה הוא דווקא בתאנים. אבל בזיתים ובחרובים, אם מצאם בדרך תחת עץ — אסור ליטלן.

ולכאורה, היינו כדברי אביי, שייאוש שלא מדעת — לא הוי ייאוש. אם כן, הרישא קשה לאביי, והסיפא — לרבא!

ואמרינן: בשלמא הרישא, מה ששינוי שקציעות מותרות משום גזל, לאביי שסובר שייאוש שלא מדעת לא הוי ייאוש — לא קשיא. משום שאפשר לומר שאגב דפירות אלו חשיבי [חשובין הן] — אדם ממשמש בהו כל שעה. ואם כן, מיד כשאבדו — נודע לו הדבר, ולא הוי ייאוש שלא מדעת.

תא שמעי: אם מצא קציעות] תאנים שקוצצין אותן באיזמל, ומוהל שלהן זב, ושוטחין אותן בשדה להתייבש⁽³⁴⁾ בדרך, ואפילו אם מצאן בצד שדה ששוטחין בה קציעות להתייבש, שנראה שמאותה שדה הן,

וכן אם הלך ליד תאנה הנטועה בשדה, הנוטה [שנופה נוטה] מהשדה לדרך, ומצא תאנים תחתיה, ואין יודעים אם התאנים נשרו מעץ זה, או שאבדו לאחד מעוברי הדרך,

הרי הן מותרות למצא משום גזל⁽³⁵⁾, שאין בנטילתן משום גזל.

וטעם הדבר לכאורה, משום שאף שאין בעליהן יודעין עתה שאבדו, כיון שלכשיודע להם — יתיאשו, שהרי אין בהן סימן, הרי זה ייאוש כבר מעתה, וכדברי רבא.

אין מועיל יאוש, הרי התאנים שנפלו תחת האילן — ברשותו הם, ואם כן, למה הם של מוצאם?

36. כך פירשו רש"י ותוס'. והרמב"ם [פ"ג מהל' מעשר הכ"ד] כתב: "מצא תאנים תחת התאנה, הרי הם ספק, שהרי משתנות ומתלכלכות בעפר, שמה מתאנה זו נפלו או מתאנים שנתעשרו". וכתב הכסף משנה, שלפי זה צ"ל שמה שאיתא בבביתא לשון "פטורות", היינו כלפי זיתים וחרובים שחייבים במעשר, אבל באמת אינם פטורות לגמרי, אלא ספק הם. ועיין בחזו"א דמאי [פ"ז אות ח'] שתמה שהרי בכל מקום התנא מפרש שחייבים מספק! והניח בצ"ע רב.

והשיג עליו הראב"ד, למה לא נקט שהפטור משום הפקר, והרי מה שמותרות משום גזל — היינו משום שמפקירן, ומההיא טעמא גופא

על אביי, היינו לפי שכשם שנחלקו ביאוש אם צריך יאוש בפועל, או שדי שראוי ליאוש, כך גם הכא, בפסקו עניים מלחזור אחר הלקט, שעל ידי כך הגיע ההיתר של "ולא לעורבים", לשיטת אביי צריך שתהא ידיעה בפועל שהלכו בה נמושות.

34. כך כתב כאן רש"י. ובמסכת ביצה [ג' ב] כתב: "תאנים שנתייבשו בשדה וקצען במקצוע, והוא שם כלי העשוי לכך, וחותרין בו עוקצי התאנים ואחר כך דורסים אותם בכלי עגול, והן נדבקין יחד ונעשין כגבינה, והוא נקרא עגולי דבילה וכו'".

35. בקצה"ח [סימן רנ"ט סק"א] הקשה, לשיטת הרמב"ן, שסובר שכשהאבירה ברשות הבעלים